

WUM I...
48 56 85 22 186
e-mail: fapak@... swacka.pl
NIP 956 16 25 127... 70502736
KRS 00030...
Nr r-ku 82 1090 1506... 500 5002 0244

podst. mienionow p...
przez dr. Bogdana Ziolkowskiego

x11106

8

dr Bogdan Ziolkowski

87-800 Włocławek

Włocławek
tej. nauk.

† Oleradzka Sabina
z d. Stępnia

UK-845/2175¹ Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI

Oleśnicka Sabina
J: 91-845/2, 195 Som.
Wrocławsk. taj. mous.

- I./1. Relacja k. 3 s. 1-3
- I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —
- I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —
- II. Materiały uzupełniające relację —
- III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —
- III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —
- III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —
- III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —
- III./5. Inne ...
- IV. Korespondencja
-
-
-
- V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 7
- VI. Fotografie brak

II. Relacja - Oleradska Sabina:

1. Biogram - relacja autorka Bogdana
Liołkowskiego, ksero mpis. k. 3 s. 1-3

Oleradzka z d. Stępnia Sabina (1905–1998), organizatorka i nauczycielka tajnego nauczania we Włocławku

Urodzona 26 X 1905 r. w Kłodawie pow. kolski, córka Józefa, rolnika i Marii z d. Drapińskiej, prowadzących 6,5 ha gospodarstwo w Bierzynku.

Do szkoły powszechnej uczęszczała w Kłodawie. W 1919 r. złożyła egzamin do drugiej klasy gimnazjum w Uniejowie pow. Turek, skąd przeszła do gimnazjum w Dąbiu nad Narem i od roku szkolnego 1921/22 do prywatnego gimnazjum żeńskiego im. Marii Konopnickiej w Inowrocławiu. Ze względu na trudne warunki materialne zmuszona była zakończyć edukację małą maturą po klasie szóstej. Od lutego 1925 r. do sierpnia 1926 r. pracowała zatrudniona na kontraktach w szkołach powszechnych w Lubominie i Grójczyku w pow. włocławskim oraz Galczycach w pow. nieszawskim, a następnie przenieśli się na teren pow. radomskiego gdzie w latach 1926–1935 pracowała w szkołach powszechnych w Kłonówku, Tynicy i Rawicy.

W 1935 r. powróciła na Kujawy wschodnie, przenosząc się na własną prośbę do szkoły we wsi Psary gm. Przedecz, a od 1937 r. do Lubania w pow. nieszawskim, gdzie pracowała do wybuchu wojny. Od lipca 1936 r. i w okresie okupacji mieszkała we Włocławku we własnym domku przy ul. Legionów (obecnie ul. Okrzei), skąd została przez okupanta w 1940 r. przesiedlona na ul. Ptasią, następnie Leśną i ostatecznie do oficyny przy ul. Starodębskiej. Dopiero we wrześniu 1944 r. została zmuszona przez niemiecki urząd pracy (Arbeitsamt) do pracy w szwalni wojskowej i pracowała tam do dn. 18 I 1945 r.

Tajne nauczanie niezorganizowane i indywidualne rozpoczęła już jesienią 1939 r. Początkowo uczyła u siebie w mieszkaniu dwie własne córki i ich koleżanki mieszkające przy ul. Legionów w zakresie kl. I–IV szkoły powszechnej. Stopniowo zorganizowała dwa komplety liczące po kilka osób. Do grudnia 1941 r. współpracowała w tym zakresie z mężem Kazimierzem, który po zaangażowaniu się w działalność konspiracyjną w szeregach ZWZ-AK zmuszony był wycofać się z tajnego nauczania. W pierwszej połowie 1942 r. włączyła się w tajne nauczanie zorganizowane. Współpracowała przede wszystkim z Zofią Bromont (z męża Zalewska), Marią Woźnicką, Cecylią Moszczyńską, Mieczysławą Gaworską, Anną Malinowską i Zofią Rojewską. Od 1943 r. kontakt był bardzo ścisły. Polegał na omawianiu i układaniu odpowiednich programów, doborze lektury ustalaniu form promocji czy uświadamiania dzieci i młodzieży.

Tak jak inne nauczycielki urządzała uroczyste obchody rocznic państwowych w formie akademii i pogadanek. Dzieci uczęszczające na jej komplety były po zakończeniu

każdej klasy poddawane uproszonemu egzaminowi. Konspiracyjną działalność oświatową często przerywała w okresie nasilenia wysiedleń czy też masowych aresztowań dokonywanych wśród ludności. Przerwy w nauce były również wtedy, gdy aresztowano kogoś z jej rodziny lub męża. Nie przerwała jednak nauki nawet wówczas gdy jej rodzice mający gospodarstwo w Bierzynku koło Boniewa zostali aresztowani, a ojciec i brat zamordowani (1943), czy od połowy 1944 r., kiedy gestapo zaczęło poszukiwać jej męża, przeprowadzając częste rewizje w mieszkaniu.

W okresach kiedy było względnie bezpiecznie uczyła we własnych mieszkaniach. Od 1943 r. dotyczyło to już tylko dzieci najmłodszych kompletów. W ramach tajnego nauczania zorganizowanego uczyła w mieszkaniach rodziców dzieci i osób z nią ściśle współpracujących m.in. u Rzeczkowskich i Fudałów przy ul. Leśnej, czy Wandy Świerczyńskiej przy ul. Starodębskiej.

Po podjęciu pracy w szwalni uczyła tylko wieczorami, w ograniczonym zakresie 2-3 godzin, spotykając się z uczniami kompletów dwa razy w tygodniu.

Po zakończeniu wojny Powiatowa Komisja Weryfikacyjna orzeczeniem dn. 20 VI 1947 r. na podstawie oświadczeń rodziców dzieci, które tajnie nauczała i nauczycielek współpracujących z nią w tym zakresie, w pełni potwierdziła jej działalność konspiracyjną.

Bezpośrednio po wyzwoleniu zgłosiła się do pracy i od 5 II 1945 r. została zatrudniona w szkole powszechnej nr 1, skąd 1 IX 1949 r. przeniesiona została do szkoły nr 9, a od 1 IX 1953 r. do Szkoły dla Pracujących nr 1. W 1956 r. objęła funkcję kierowniczką Szkoły Podstawowej nr 9, gdzie pracowała nadal także po przejściu na emeryturę od 11 X 1968 r.

Była bardzo aktywna w działalności społecznej, głównie w ZNP, którego członkiem została już w 1932 r. Pełniła przez wiele lat funkcję przewodniczącej Koła Tajnego Nauczania przy Miejskiej Sekcji Emerytów i Rencistów ZNP i Klubu Nauczycieli Tajnego Nauczania. We wrocławskich szkołach średnich i powszechnych wielokrotnie wygłaszała referaty na temat: „Tajne nauczanie w okresie okupacji na ziemiach Warthegau”. Była współorganizatorem sesji naukowych m.in. z okazji 50. rocznicy powstania TON w 1989 r., czy konkursów poświęconych tym zagadnieniom organizowanych wspólnie z Zarządem Wojewódzkim ZboWiD we Wrocławku. Równolegle pełniła wiele funkcji społecznych m.in. w TPD, TPPR, ZOP.

Zmarła w lutym 1998 r. i pochowana została na miejscowym cmentarzu komunalnym.

3

Za działalność w tajnym nauczaniu i społeczną była odznaczana m.in. Złotym Krzyżem Zasługi, Złotą Odznaką ZNP, Medalem Edukacji Narodowej i Odznaką „Za tajne nauczanie” (1985).

Dnia 1 IV 1928 r. zawarła związek małżeński z nauczycielem Kazminierzem Oleradzkim, uczestnikiem tajnego nauczania niezorganizowanego, członkiem powiatowych struktur AK, po wojnie działaczem społecznym i wychowawcą (1960–1972) w Państwowym Domu Młodzieży im. Jana Kilińskiego (przekształconym w 1966 r. w Ośrodek Szkolno-Wychowawczy) we Włocławku. Mieli dwie córki: Grażynę Halinę (ur. 6 I 1930) i Kalinę Marię (ur. 23 IX 1931).

AZKO Wł. sygn. 1624 (Oleradzka Sabina), 2087 (Staszczak Maria); Kronika Koła Nauczycieli Tajnego Nauczania, s. 5, 12 – relacja nr 18 S. Oleradzkiej, tamże, s. 75–77, 82–83, 89–92, 100–101 i ns.; ZKRPiBWP Wł., nr ewid. 19860 (Oleradzki K.); Małkowski Z., Słomski M., *Tajne nauczanie we Włocławku i rejonie w okresie okupacji hitlerowskiej 1939–1945*, Włocławek 2004, s. 18–19; B. Ziółkowski, *Spółeczeństwo Kujaw Wschodnich wobec polityki okupanta w latach 1939–1945*, [w:] *Spółeczeństwo pomorskie w latach okupacji niemieckiej 1939–1945*, pod red. K. Minczykowskiej i J. Szilinga, Toruń 2004, s. 163–164; tenże, *Walka o polską oświatę i kulturę na Kujawach wschodnich i w ziemi dobrzyńskiej w latach 1939–1945 – część 1. Włocławek*, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie”, t. 19, 2004, s. 19, 23.

B. Ziółkowski

J: K-845/21753om.

Włocławek.

Oleandra Sabina.

1938. Karty informacyjne
K. 2

Oleśnicka Sabina

Włocławek
taj. newsz.

1

Nauzyielka taj. newsz.

zob. art. Ziolkowski Bogdan, Zbóże do dziejów
taj. newsz..., "Biuletyn", nr 2/2010, s. 53

1x 111 Bln

Oleńszka Sabina

Włodawa
tajne nauki.

Tajne komplety w mieście liczyły przeciętnie od kilku do 15 osób, a lekcje odbywały się w domach nauczycielek lub uczniów, ich lokalizację zmieniano co pewien czas dla bezpieczeństwa. We własnym mieszkaniu, przy ul. Legionów komplet prowadziła Sabina Oleńska.

zob. Społeczeństwo Pomorskie w latach okupacji niemieckiej 1939-1945, Tomini 2004, s. 163-164

Oleradzka Sabina

Wrocławsk³
taj. nauz.

Do 1943 odgrywała rolę Marii
Wosnickiej głównie w koordy-
nacji i współpracy osób umieszczonych na
tajnych kompletach.

zob. B. Ziółkowski, Walka o polską
osiadłość i kulturę... [w:] Lepiński
Kujawsko-Dobrzyński, t. 19, Wrocław
2004, s. 19 (bibl. Jmol.)

Wz. III, '05

Oleradzka Sabina

Wrocławskie
tęże news.

zob. art. B. Ziótkowski,
Zapiski kujawsko-dobrzyńskie,
t. 19, Wrocław, 2004,
s. 17 ... (bibl. FADPAK)

Wz IX 66

++ Oleradska Sabina,
a z ol. Stępniaak

Wrocław
taj. n. 5
miczorg. i zmg.

biogram: Wrocławski słownik
biograficzny pod red. Stanisława
Kunikowskiego, Wrocław 2005,
s. 121 (bibl. FAPAK)

Ms. J. 107

Oleadzka Sabina

Włodawek
taj. m. w. 6

zob. Zieliński B., Polska
Podziemna na Kujawach...
Toruń 2008, s. 395, 398.

hp. x'14

Oleśnicka Sabina

Włoszacka
boj. nowz.

Zob. Ziobrowski B., Gajowski Zuzel
Polityczno-Literacki i Gajowski Staw.
Społeczno-Literackie na Gajowach...
Jorniki 2006, s. 86-87.

KP. X'14

Oleandzka Sabina

